

KARLSTADS

STADSFULLMÄKTIGES VERKSAMHET

OCH

STADENS UTVECKLING

UNDER DE SISTA 50 ÅREN

FÖREDRAG DEN 10 JANUARI 1913

AF

AXEL DAHLMAN

Den 10 januari 1863, d. v. s. på denna dag för 50 år sedan, sammanträdde Karlstads stadsfullmäktige till sitt första sammanträde. Dagen är alltså betydelsefull för stadsfullmäktige och därmed också för staden. 50 år äro visserligen ej någon synnerligen lång period för en stad, som firat 300-årsminnet af sin grundläggning den 5 mars 1554, och som således i detta ögonblick räknar en lifslängd af i det närmaste 329 år, men om man tager i betraktande den säregna karaktär, som utmärker just denna sista 50-årsperiod af staden Karlstads tillvaro, skall man otvifvelaktigt medgifva, att det är denna tid, som företrädesvis bildar en epok i stadens historia. Jag tänker härvid icke blott på införandet af stadsfullmäktigeinstitutionen och det mera ordnade, intresserade och mångsidiga handhafvandet af samhällets angelägenheter, som blef en följd häraf. Jag tänker alldeles särskildt på den förödande eldsvåda, som den 2 juli 1865, således strax i början af denna period gick öfver staden i dess helhet och så godt som förintade den, en brand af så ödeläggande natur, att knappast någon af våra svenska städer därtill torde kunna uppvisa något motstycke. Då vi, den närvarande generationen, vandra genom Karlstad och betänka, att denna snart sagdt ofantliga mängd af byggnader af olika slag, och af dessa många verkligt storartade, och dessutom en mängd andra anläggningar af skiftande

art och beskaffenhet, med ett ord, att allt detta med något enstaka undantag helt och hållet tillkommit under dessa 50 år, iuser man, hvilken storartad utveckling på denna tid kommit staden till del. Men hela denna tillväxt i yttre hänseende förutsätter ett intensivt och målmedvetet arbete af människo-hand och människoande, det är stadens befolkning, som åstadkommit den, och detta till väsentlig del under ledning och hägn af den korporation, som nämnes stadsfullmäktige, och som först framträdde och kom till stånd ungefär samtidigt med att grundstenarna började läggas till det nya Karlstad. Denna dag kan således sägas hafva en dubbel betydelse: dels utgör den en minnesdag för stadsfullmäktigeinstitutionens begynnande verksamhet i vårt samhälle, dels återspeglar den, jag skulle vilja säga mera fullständigt än i någon annan svensk stad, huru denna institution verkat och hvad den åstadkommit, med ett ord, man torde bättre här än annorstädes skåda frukterna af dess arbete. Då jag alltså med anledning af dagens betydelse ämnar lämna en kortfattad skildring af Karlstads stadsfullmäktiges verksamhet efter denna institutions införande, kommer detta äfven i själfva verket att blifva en skildring af stadens öden och utveckling under det hittills otvifvelaktigt märklignaste skedet af dess tillvaro. Visserligen kan ej stadsfullmäktiges verksamhetsområde sägas omfatta staden och dess lif i sin helhet. Det finnes delar och sidor af detta, som stå under ledning och inseende af andra myndigheter, såsom exempelvis de religiösa angelägenheterna under kyrkostämman och prästerskapet och de rättsliga angelägenheterna och ordningens upprätthållande under rådhusrätten och magistraten, men stadsfullmäktiges verksamhet är dock af så omfattande art och snart sagdt på alla områden på ett eller annat sätt ingripande, att en framställning i ett sammanhang af stadsfullmäktiges och stadens utveckling väl kan sägas vara på sin plats.

Sedan i enlighet med Kungl. Maj:ts nådiga förordning om kommunalstyrelse i stad, gifven den 21 mars 1862, stadsfullmäktige i december månad samma år utsetts i Karlstad, sammanträdde dessa, såsom ofvan sagts, den 10 januari 1863 till sitt första sammanträde. De utgjordes af följande 25 ledamöter:

Förste Landtmätaren L. Laurell,
 Boktryckaren C. Forssell,
 Kopparslagaren C. F. Lidberg,
 Handlanden Fritz Clarholm,
 Rektorn Fr. Wallin,
 Handlanden P. F. Broman,
 Fältläkaren J. J. Engholm,

Apotekaren C. E. Wejdling,
 Garfvaren C. M. Wendt,
 Räntmästaren C. M. Höök,
 Handlanden O. F. Ahlmark,
 Fabrikören C. E. Montan,
 Handlanden F. L. Nygren,
 Handlanden J. A. Kruckenberg,
 Auditören C. W. Geijer,
 Skomakaren G. Sandelin,
 Skräddaremästaren J. Wennerlund,
 Fabrikören G. Holmberg,
 Målaremästaren E. Tideblad,
 Handlanden N. Lundh,
 Regementsauditören F. F. Mæchel,
 Provinsialläkaren J. V. L. Lagerstedt,
 Skoladjunkten Sven Hardin,
 Slaktaren J. Johansson,
 Lagmannen C. G. Weinberg.

Jag har velat erinra om dessas namn, dels därför att de utgöra en typisk grupp af personer från det gamla Karlstad, dels därför att åtskilliga af dessa namn, burna af afkomlingar till de förra, äfven i våra dagar spela en roll i vårt kommunala lif.

Stadsfullmäktiges första åtgärd var att utse ordförande, och valdes därtill Auditör Mæchel, d. v. s. den ännu hos oss lefvande vice häradshöfding F. F. Mæchel. Det torde vara ett enastående förhållande i våra svenska städer, att stadsfullmäktiges första ordförande ännu lefver och är bosatt i samma stad, där han fungerat såsom sådan.

Till vice ordförande utsågs vice auditör C. W. Geijer. Till arfvode åt en sekreterare anslogs ett belopp af 400 rdr. rmt., och antogs såsom sådan vid följande sammanträde häradsskrifvare Fr. Ekelund, som likaledes ännu lefver, men är bosatt i Stockholm.

En för staden viktig fråga upptogs redan vid det första sammanträdet af handlanden Clarholm, som väckte förslag om att en petition skulle ingifvas till Kungl. Maj:t angående nordvästra stambanans dragning åt Karlstad, och utsågs för detta ändamål en förberedande kommitté.

Under första året höllos icke mindre än 21 sammanträden. Bland åtgärder, som vidtogos, må anföras, att det tillsattes styrelse för det nybyggda gasverket, att det beslöts tillsättandet af en kommitté för uppförande af ett arbets-

hus, samt att ett förslag godkändes om Tyggårdsvikens utpumpning och afdikning. På grund af svårigheten att erhålla godt och rent dricksvatten och kokvatten, anslogs 700 rdr. rmt. för uppförande af en järnpump med vattenuppfodring. Bland beslut, som förefalla oss litet egendomliga i jämförelse med hvad som beslutes i våra dagar, må nämnas, att magistraten fortfarande skulle ombestyras kunglig salut, då sådan erfordrades, att på hemställan af magistraten en belöning af en rdr. rmt. tillerkändes hvardera af två fältjägare och en arbetare, som biträdt polisen vid fasttagande af en person, som rymt från polisvaktkontoret, samt att en sådan utgiftspost som 5 rdr. 92 öre rmt. vid ett sammanträde utanordnades för bläck, pennor m. m.

Svårigheter tyckas hafva visat sig att få ledamöterna att inställa sig till sammanträdena i rätt tid samt att bevista dessa till slut. Därför beslöts, att upprop skulle hållas både i början och slutet af hvarje session. Vid ett sammanträde bötfälldes en ledamot, oaktadt han infann sig en kort stund efter uppropet. Vid det följande sammanträdet anhöll han att få slippa blifva bötfälld, men detta vägrades obönhörligen.

Såsom bevis på, huru sparsamma den tidens fullmäktige voro med stadens medel, må anföras, att då magistraten föreslagit, att kartan öfver stadens tomter och allmänna platser skulle kopieras, »när den vore af ålder och begagnande utnött och försliten», beslöto fullmäktige, att den skulle klistras och lagas, men att med kopieringen finge tills vidare anstå.

Under år 1864, då det hölls 20 sammanträden, behandlades af en 9-manna-kommitté och antogs den 21 november det viktiga förslaget om likställighet mellan alla stadens medlemmar i kommunala rättigheter och skyldigheter. Detta förslag, som framkommit med anledning af Kungl. Cirkuläret af den 10 juli 1863 i fråga om åvägabringande af likställighet i kommunala rättigheter och skyldigheter mellan stadskommunernas samtliga medlemmar, afsåg som bekant öfverflyttande på staden af en hel del utgifter, såsom bland annat underhållet af stadens vägar, broar och gator, hvilka förut hvilat såsom realonera på jorden.

Den 20 oktober beslöto stadsfullmäktige med anledning af den förestående femtioårsdagen af unionen mellan Sverige och Norge anslå 500 Rdr såsom en grundplåt till den s. k. Föreningsdagens stipendiefond, hvaraf afkastningen skulle användas till premier i folkskolan. Namnet på denna fond har numera blifvit förändradt till Flitpremiefonden.

Vid sammanträde den 21 november beslöts ingå till Kungl. Maj:t med underdånig framställning om nordvästra stambanans sträckning öfver Karlstad. Vid ett sammanträde detta år beslöts indragning af den i staden ledigblifna svinfogde- och profossbefattningen, vid ett annat beviljades först genom

votering 4 rdr:s ersättning åt vaktmästaren L. E. Axberg för biträde vid illumination af gymnasiehuset med anledning af konungens genomresa.

Redan på denna tid förekom frågan om införlifvande med staden af landsförsamlingen. Så utsågos den 28 Juni kommitterade för att förbereda ett yttrande öfver Konungens Befallningshafvandes utslag i fråga om läggande under staden af $\frac{3}{4}$ mantal Stora Våxnäs, som begärts af landsförsamlingen. Man kom sedermera under fund med att landsförsamlingens yrkande gick ut på att området endast i fattigvårdshänseende skulle skiljas från landsförsamlingen.

Under förra delen af 1865 beslöts på motion af vice häradshöfding Mæchel upprättandet af en söndagsskola och anslogs 150 rdr. till lön åt läraren. Detta torde vara första upprinnelsen till nuvarande Tekniska afton- och söndagsskolan. Vid ett sammanträde förekom en framställning från styrelsen för Stadsträdgården om uppförande af en schweizerbyggnad i denna, då anskaffandet af en sådan, såsom det hette, »på samma gång som det bereder trädgården en väl behöflig inkomst äfven lämnar besökande tillfälle att där intaga förfriskningar, hvilka, säga hvad man vill, äro för trefnaden nödvändiga och understundom nyttiga». Under samma år beslöts inköp af Tingvallska trädgården.

Den 2 Juli 1865 inträffade den stora branden, och redan den 4 hade stadsfullmäktige sammanträde, vid hvilket meddelades telegram från konungen, som uttryckte hans deltagande i olyckan, och från regeringen af innehåll, att den anslagit 4,000 rdr. rmt. för afhjälpan af den närmaste nöden. Utan att nedslås af olyckan grepo sig stadsfullmäktige omedelbart an med att återupprätta staden, och den energi och omtänksamhet, som de härvid lade i dagen, är helt enkelt beundransvärd. Under sista hälften af 1865 höllos icke mindre än 16 sammanträden, och redan på det första af dessa tillsattes en kommitté för att ombesörja uppgörande af planritning och tomtreglering af den nya staden samt utsattes pris för inlämnade förslag. Genom denna kommittés arbete, som snart nog fullbordades, har den nuvarande stadsplanen för den egentliga staden erhållits med dess stora torg och breda, till en del trädplanterade gator. Denna anordning, som naturligtvis vidtoges för att förebygga ett upprepande af eldsolyckan, har visserligen föranledt stora utgifter för staden med hänsyn till gatuarbeten, men den förlänar åt staden ett ställigt utseende, och den lämnar friska vindar fritt spelrum mellan boningshusen, något, som nog bidragit till att epidemier i allmänhet ej tyckas vinna någon vidare utbredning inom samhället.

Vid 1866 års första sammanträde meddelades, att den nya planregleringen för staden blifvit gillad. Vid samma sammanträde beslöts, att tre

personer skulle resa till Stockholm med 100 rdr. i rescersättning och 10 rdr. i dagtraktamente för att verka för järnvägen. Vid sammanträde den 11 maj meddelades det glädjande budskapet, att Rikets Ständer beslutit nordvästra stambanans sträckning öfver Karlstad, och beslöts firandet af detta med en enkel tillställning. Ett annat för staden betydelsefullt beslut fattades äfven under året af Rikets Ständer, i det att de beviljade för ny reglering af staden 50,000 rdr. rmt. utan återbetalningsskyldighet samt ett lån å enahanda belopp. Landshöfding Ekström infann sig personligen hos stadsfullmäktige och lämnade meddelande härom. Under året vidtogos åtgärder för uppförande af rådhusbyggnad och beslöts anskaffa tomter för att bereda plats för ny läroverksbyggnad. Genom nådigt bref af den 27 Sept. beviljades nederlagsrätt för Karlstad. Under samma år härjades staden svårt af en kolerafarsot, och stadsfullmäktige måste upprepade gånger behandla ärenden, som föranleddes däraf, såsom beviljande af anslag, förstärkande af sundhetsnämnden o. s. v.

Under 1867 beslöts upptagande af ett lån å 600,000 rdr. och slutbehandlades förslaget om den nya gaturegleringen. Förslaget slutade på en summa af 158,900 rdr. Åtgärder vidtogos med anledning af de höga spannmålsprisen och minskade tillfällen till arbetsförtjänst för staden arbetare. Motion om uppförande af ett stadshotell väcktes af grosshandlare Clarholm. Då vid ett tillfälle en gratifikation å 15 rdr. beviljades åt en järndragare, reserverade sig en ledamot mot beslutet. Det är för öfrigt anmärkningsvärdt, huru ofta vid den tiden och under en lång följd af år framåt ledamöter i fullmäktige plägade reservera sig mot beslut, som gingo dem emot, än en och en och än hela grupper. En ledamot tyckes haft för sed, såsom protokollen angifva, att oupphörligen i tid och otid anmäla sin reservation.

Under det följande året beslöts uppförandet af ett stadshotell och uppläts plats för en teater å Salttorget. En strid uppstod inom fullmäktige om namnet på det nya rådhuset. Med 10 röster mot 10 bestämdes, att det skulle kallas »Stadshus». Detta beslut öfverklagades och upphäfdes, emedan det ej varit vederbörligen förberedt. Slutligen enade man sig om att namnet skulle blifva »Rådhus». En längre diskussion uppstod, om några vid bergsprängning å gata utslagna rutor i Sparbankens hus skulle ersättas med begärda 6 rdr. 75 öre. Detta beslöts först genom votering. Ett förslag att höja poliskonstaplarnas löner från 500 till 700 rdr. afslogs, och erhöles de i stället ett tillfälligt bidrag för en gång å 50 rdr.

Under 1869 beviljades staden transitoupplagsrätt, hvarom begäran framställdes. Stadshotellets uppförande utlämnades på entreprenad för 87,000 rdr. Den 1 okt. detta år firades järnvägens öppnande till Karlstad under stora högtidligheter, som anordnades af en af Stadsfullmäktige tillsatt kommitté.

På förslag af apotekare L. Kaijser beslöts, att ett provisionellt tvångsarbetshus i förening med ett fattighus skulle inredas å Klaraborg.

År 1870 beslöts upprättande af ny jordebok för staden och beslöts antagande af en stadsläkare med 1,500 rdr. i lön. Nykterhetsfrågor förekommo redan på den tiden i stadsfullmäktige. En begäran af vårdshusidkarna, att förbudet mot utskänkning af spirituösa drycker under sön- och helgdagar skulle upphävas, afslogs med 17 röster mot 5. Under dessa år förekommer för första gången utseende af en valnämnd hos stadsfullmäktige. Att fullmäktige voro måna om sin värdighet, kan man se däraf, att vid årets slut nedsattes arvodet till ordinarie poliskonstaplar för upppassning hos fullmäktige från 80 till 60 rdr. med hänsyn därtill, att upppassningen vid flera tillfällen varit vårdslösad.

Under 1871 beslöts på motion af landträningsästare Hultman, att ärendena hos stadsfullmäktige skulle beredas af ett beredningsutskott, bestående af ordföranden, vice ordföranden och 5 ledamöter. En kommitté tillsattes för anordnande af festligheter den 16 juni, då nordvästra stambanan skulle öppnas mellan Karlstad och Arvika, och anslogs därtill 400 rdr. En liflig diskussion förekom i stadsfullmäktige om namnet på det nya stadshotellet. Drättselkammaren ville kalla det »Hotell Prins Gustaf», en ledamot »Stadshuset». Slutligen bestämdes det, att det skulle heta »Karlstads Stadshotell». Såsom ett kuriöst beslut må nämnas, att 30 rdr. skulle tillhandahållas magistraten för anskaffande af en poliskappa i stället för en, som anmälts vara af mott och mal förstörd, och skulle drättselkammaren gå i författning om försäljning af den odugliga kappan.

Vid 1872 års första sammanträde blef en ledamot, som anmält sig hindrad af sjukdom, pliktfälld, »enär han ej ansågs lida af svårare sjukdom än att han ansågs ha kunvat infinna sig». Samma år uppläts plats för ett varmbadhus mot en årlig afgäld af 4 rdr. 50 öre och afslogs framställning om anordnande af en kägelbana i stadsträdgården. Under detta år afgjordes ett ärende genom votering med 13 röster mot 1, och detta är icke enda gången, då en votering af sådan beskaffenhet förekommit.

Under 1873 höjdes anslaget till söndagsskolan till 300 rdr. och föreslogs, att religionsundervisning borde ingå bland dess ämnen, men detta förslag förkastades. Af regementsläkare Haak väcktes motion om ett årligt anslag till »badhus för män», och anslogs i följd häraf 150 rdr. Årligen till en badanstalt för stadens manliga befolkning. Det beslöts nu tillstyrka bifall till ansökningar om öppethållande af schweizeri- och vårdshuslokalerna om sön- och helgdagar. Då de kungliga skulle besöka staden, beslötos anordningar för deras värdiga mottagande, och bestämdes bland annat, att

om någon önskade likvid för därvid använd belysning, »skulle han erhålla det ur stadskassan efter räkning och aflämnande af öfverblifna ljusstumpar». Under detta år höllos en dag tvenne stadsfullmäktigesammanträden på olika tider.

Under år 1874 anväldes en donation till staden å 10,000 rdr. från f. d. kommunister S. D. Mellquist. Plats uppläts afgiftsfritt för herrbadhus i Klara. På förekomnen anledning beslöto stadsfullmäktige ingå till magistraten med begäran, att den ville tillse, att tillstånd icke meddelades åt sådana musiksällskap att uppträda offentligen, som uppträdde på ett för sedlighetskänslan särande sätt.

Under år 1875 diskuterades en motion om ändring i arbetsordningen för beredningsutskottet, och bestämdes, att detta skulle i likhet med förut behandla *alla* de frågor, som förekommo till afgörande hos stadsfullmäktige. Ordförandens och vice ordförandens själskrifvenhet i utskottet skulle däremot upphöra. En motion af handlanden Brattberg behandlades om upplåtande af plats i stadsträdgården till en byggnad, afsedd för större tillställningar, konserter, sällskapsspektakler och cirkus. Detta förslag förkastades. För ett folkskoleseminarium, som skulle förläggas till staden, upplätos kostnadsfritt tomterna 147 och 152, och med 20 röster mot 1 beslöts uppförande af ett epidemisjukhus å Herrhagen. På motion af landtränsmästare Hultman beslöts anskaffande af ett antal trädgårdssoffor att utsättas i stadens planteringar. Mot detta beslut reserverade sig två ledamöter. Vid ett sammanträde företogs räfst med 10 ledamöter, som uteblifvit från ett sammanträde, som utlysts 2 dagar förut, men måst inställas, emedan de tillstädeskomna ej voro beslutnässiga. En hel del pliktfälldes. Då på ett sammanträde beslöts anskaffa en blecklåda för förvarande af beredningsutskottets handlingar, reserverade sig en ledamot mot beslutet, enär han ansåg, att skriftlig motion bort göras och remitteras till vederbörande utskott.

Under år 1876 beslöts för seminariet upplåta äfven tomterna 146 och 153 emot en ersättning af 15 öre kv.-foten samt beslöts upplåta 14,000 kv.-fot mark i och för lasarettstomtens utvidgning, dock blott med nyttjanderätt för 50 år och mot erläggande af 50 kr. årligen. Under året förekom fråga om inköp af Vidön för anläggande af en fattiggård, hvilket förslag dock afslogs. Åt drätselkammaren uppdrogs att inkomma med förslag om Garfvarödraus igenfyllning. Anskaffandet af dricksvatten lög stadsfullmäktige om hjärtat, och en kommitté tillsattes för inrättandet af en reningsapparat för detta ändamål i det så kallade Stenmagasinet. Med anledning af kommitténs afstyrkande yttrande förföll förslaget. Den viktigaste frågan för året var ifrågasatt förändring i de gällande grunderna för den kommunala beskatt-

ningen i staden. Den år 1864 antagna s. k. likställighetsakten ansågs innebära orättvisa mot en stor del af stadens skattskyldiga befolkning, och efter flera års förberedande behandling kommo stadsfullmäktige den 19 dec. detta år till ett afgörande, som innebar en förändring härutinnan. Härigenom infördes den s. k. grundskatten å fast egendom, med hvilken fastighetsägarna numera äro missnöjda och hvilken de genoin en för en tid sedan till stadsfullmäktige inlämnad motion söka få från sina fastigheter aflyftad.

Under år 1877 beslöts tillsätta en kommitté för att utreda, om stadsplanen borde utvidgas. Till understöd vid uppförandet af ett flickskolehus lämnades ett räntefritt lån å 10,000 kr. Plats erbjöds kostnadsfritt för uppförande af ett centralhospital för sinnessjuka. Detta erbjudande ledde dock ej till något resultat, enär detta hospital såsom bekant förlades till Kristinehamn. Genom bestämmelse af pastor S. D. Mellquist mottogs från honom ytterligare en stipendiefond å 10,000 kr., afsedd för studier i slöjd.

Under år 1878 beslöts uppförande af ett tullpackhus med tillhörande nederlags- och transitomagasin. En kommitté tillsattes för utredning om inrättande af en teknisk afton- och söndagsskola. Till erhållande af gångbro öfver järnvägen lämnade stadsfullmäktige ett bidrag af 2,000 kr., de öfriga erforderliga 8,000 kr. skulle utgifvas af staten. På förfrågan från landstinget beslöts, att tomterna 149 och 150 skulle kostnadsfritt upplåtas för en teknisk läroverksbyggnad.

Från år 1879 är intet anmärkningsvärdt att anteckna.

Under år 1880 beslöts försäljning till lasarettsdirektionen af dels den mark, hvarå byggnaderna voro uppförda, för 1,000 kr., dels det på 50 år upplåtna området för 10 öre kv.-foten. Väckt motion om inköp af Cervinska jorden på Herrhagen afslogs med 9 röster mot 9. En kommitté beslöts tillsättas för att uppgöra förslag till anordningar för bortforslande från staden af afträdesämnen och annan orenlighet.

Under år 1881 beslöts upptaga ett lån å 650,000 kr. till konvertering af äldre lån. På förslag af grosshandlare Clarholm och lektor Elowson beslöts, att en kommitté skulle tillsättas för att utreda den viktiga vattenledningsfrågan. Tillika beslöts tillsättande af en stadsveterinär och inrättande af en byrå för besiktning af födoämnen samt om inlösen af trikinhaltigt fläsk. Stadsfullmäktige förklarade sig utan ersättning afstå dispositionsrätten till biskopstomten, så länge denna användes för sitt ändamål. På framställning af stadsfiskalen beslöts anskaffande af 7 fårskinuspåsar för de extra poliskonstaplarna »emedan ett par förkylt sig och kommo med ersättningsanspråk.»

Under år 1882 tillsattes en festkommitté för att vidtaga anordningar

för krouprinsens och kronprinsessans mottagande, och ställdes till kommitténs disposition alla stadens tillhörigheter under drätselkammarens och andra styrelserns vård i och för fullgörandet af det kommittén lämnade uppdraget. Vid ett kommando sammantråde antecknades till protokollet stadsfullmäktiges erkännande för det nitiska, omsorgsfulla och lyckade sätt, hvarpå festkommitterade fullgjort sitt uppdrag. På förslag af handlanden Ödman beslöts inköp af en ångspruta. Under detta år förekommer för första gången i stadsfullmäktiges protokoll fråga om telefons anskaffande, i det att telefonledning beslöts från domkyrkans torn till polisvaktkontoret och därifrån till brandchefens bostad.

Under år 1883 uppläts för 1,200 kr. plats för ett ridhus väster om Hamngatans västra ända. En af stadsbyggmästare Högström utarbetad karta öfver staden inköptes för 200 kr. Däremot blef magistratens framställning om telefonledning från rådhusrättens lokal till polisvaktkontoret afslagen. Först nu beslöts på motion af bokhandlare Nerman, att stadsfullmäktiges sammanträden skulle annonseras i stadens tidningar och tryckta kallelselistor utdelas. En stor del af årets förhandlingar upptogs af en i gasverkets räkenskaper upptäckt balans, som föranledts af en vid detta verk anställd bokhållare. En genomgående utredning af de invecklade räkenskaperna måste på grund häraf företagas.

Under år 1884 inträffade, såsom förut är angifvet, 300-års-dagen af stadens grundläggning, och utsågs af stadsfullmäktige en 9-mannakommitté för att träffa anstalter för denna dags värdiga firande. På ett sammantråde efter festen öfverlämnades till stadsfullmäktige kr. 2,263:43, som insamlats till en Karl IX:s staty. Insamlingen hade dock påbörjats redan 1880. Under detta år fattades beslut om reglering af stadsdelen Klara. Ett nytt sjukhus beslöts uppföras vid Klaraborg för kr. 10,085:60, hvilka medel skulle tagas ur Stagnellska fonden. För uppförande af tingshus för Mellansysslet beslöts kostnadsfritt upplåta tomten 149. Med anledning af svårigheter med gasverkets ekonomi tillsattes en kommitté för att utreda lämpligheten af dess utarrenderande. Senare under året beslöt man dock afstå från tanken därpå.

Under år 1885 beslöto stadsfullmäktige göra hemställen, att hälsovårdsstadgan skulle tillämpas inom stadsdelarna Viken, Kvarnberget, Herrhagen, Haga och Tormestad. En af landtränmästare Hultman väckt motion om tillsättande af en kommitté för undersökning om åstadkommande af en vattenledning från källor & Kroppkürs egendom afslogs. Ett framställt förslag om rådhusens upplåtande till föreläsningar afslogs likaledes. Däremot anslogs till en föreläsningförening 300 kr. För den påtänkta järnvägen från Mora till Deje och Karlstad beviljades såsom bidrag till undersökning

4,000 kr. För ett kallvattenbadhus för kvinnor anvisades plats i västra älfgronen. Under detta år uttalade sig stadsfullmäktige för stängning af schweizerierna kl. 11 e. m.

Under det följande året beslöto stadsfullmäktige bidra till den ifrågasatta järnvägen Mora—Karlstad med 500,000 kr. Alla stadsfullmäktiges ansträngningar att få denna järnväg ledd till Karlstad blefvo dock fruktlösa. Framställningar om vattenledning till Kvarnberget och Klaraborg afslogs, men beviljades 2,040 kr. till en vattenledning från Klarälven till järnvägsöfvergången vid lokomotivstallet och aubringande af en pumpinrättning där.

Under år 1887 inkom och remitterades kommitterades förslag till en vattenledning i staden. Motion härom hade väckts redan 1881. Ett af fabriker Lindgren väckt förslag om stadsplanens utsträckning till Tormestad, Herrhagen och Viken afslogs.

Under det följande året beslöts anläggning af vattenledning i staden enligt ingenjör K. O. G. Appelbergs förslag samt att för detta ändamål upptaga ett amorteringslån å 125,000 kr. För arbetets utförande tillsattes en arbetsstyrelse af 5 personer. Åtskilliga vanprydande byggnader på Salttorget beslöt man skulle rivras, men med 13 röster mot 11 bestämdes, att det s. k. Stenmagasinet fortfarande skulle vara kvar. Under detta år nedsattes gaspriset till 20 öre kbm. för gas använd till belysning och 15 öre för gas använd till kokning. Det första priset har ännu bibehållit sig.

Under år 1889 blef stadens vattenledning fullbordad och vederbörligen afpröfvad och beslöts, att vattenverket skulle ställas under samma styrelse som gasverket. En kommitté tillsattes för ett bättre ordnande af stadens polisväsende. Till plats för en af kyrkostämman beslutad ny folkskolebyggnad upplåtos tomterna N:o 148 och 151 i kvarteret Tjädern.

Under år 1890 beslöts anställa en tekniskt bildad föreståndare för vatten- och gasverken. Då ett förslag om anskaffande af en ny gasklocka diskuterades, ifrågasattes af en ledamot, om det icke vore lämpligare att på elektrisk väg ombesörja den allmänna lyshållningen i stället för att utvidga gasverket. Emellertid beslöts anvisa 24,000 kr. för anskaffandet af en gasklocka, och förslaget om införande af elektrisk belysning förkastades med 19 röster mot 4.

Under år 1891 beslöts tillsätta en kommitté för beredande af billiga byggnadsplatser. Åt Karlstads Teater-aktiebolag upplåts tomt å Salttorget för uppförande af en teater mot en köpesumma af 7,000 kr., som erlades i aktier i företaget. Till avvägbringande af en desinfektionsanstalt i epidemiska sjukhuset anvisades kr. 2,084:49. Årets märkligaste händelse är beslutet om inrättande af en fast kasererad brandkår, förenad med poliskåren. Beslutet

därom fattades med 18 röster mot 4. Till lokal förhryrdes våningen 1 tr. upp i gården No 50.

Under år 1892 beslöts rifning af Stenmagasinet. Värmlands Naturhistoriska och Fornminnesförening hade dock anhängit om dess bevarande för att användas till museum för föreningens samlingar. På framställning af hälsovårdsnämnden beslöts uppförande af ett allmänt slakthus väster om Ö. Hyttan i stadsdelen Haga. Beslutet fattades med 13 röster mot 8, och var i sitt slag det första i Sverige, men ledde till ingen påföljd, enär det såsom stridande mot då gällande lag af högre myndigheter upphäfdes. Under året beslöts vidare, att föreståndarebefattningen vid vatten- och gasverken och hamningeniörsbefattningen skulle beklädas af samma person, att register skulle upprättas till stadsfullmäktiges och drätselkammarens protokoll samt att ett magasin för tullnederlag skulle uppföras för 11,980 kr.

Under år 1893 bestämdes, att sokreteraretjänsterna hos stadsfullmäktige och beredningsutskottet hädanefter skulle vara förenade. På motion af lektor Dahlman beslöts, att gatuskyltar skulle uppsättas på hörnhusen i staden och efter gatorna fortlöpande numrering af husen anordnas. Från Karlstads Spritförsäljningsbolag anmälades gifva af en vattenkonst i Stadsträdgården. Beslut fattades om indelning till tomter af västra delen af Salttorget och kvarteret Viken. Däremot beslöts, att arbetet tillsvidare skulle hvilas för kommittén för beredande af billiga byggnadsplatser i afvaktan på Kungl. Maj:ts utredning om städernas donationsjord. Som missnöje rådde med anledning af den ringa vinst, som gasverket lämnade, beslöts tillsätta en kommitté för granskning af vatten- och gasverkens skötsel och förvaltning. Då i början af följande år af fullmäktige bestämdes, att denna granskning skulle afse en tid af 10 år tillbaka, afsade sig de i kommittén invalde ledamöterna uppdraget. Med anledning häraf föranstaltades om nytt val, och härvid inträffade det egendomliga förhållandet, att då upprop anställdes, ingen enda ledamot framträdde för att lägga sin röstsedel i urnan. Ordföranden förklarade då, att han fattade detta, som om stadsfullmäktige ansåge kommittén öfverflödig.

Under år 1895 öfverlämnades till stadsfullmäktige fröken Catharina Lovisa Bergmans donation å kr. 5,039:19. En af utsedde kommitterade gjord utredning beträffande donationsjorden behandlades, och biträdades i allmänhet kommitténs förslag. Från magistraten inkom en framställning om stadsplanens utläggande och inköp af jord, och tillsattes för detta ändamål en kommitté. På erbjudande beslöts inköp af fruntimmersbadhuset för en summa af högst 1,000 kr.

Under år 1896 beslöts upptaga ett lån å 526,000 kr. till konvertering af 1881 års lån å 625,000 kr. Af utsedde kommitterade hade utarbetats

ett förslag till ny arbetsordning och lönestat för magistraten. Oaktadt detta enhälligt tillstyrkts af beredningsutskottet, blef det hos stadsfullmäktige afslaget utan diskussion med 18 röster mot 4. Beslutet hade till följd, att 7 ledamöter reserverade sig och 2 afgingo ur stadsfullmäktige. Under året beslöts vidare inköp af Engholmska villan med jord å Herrhagen för 6,500 kr., beviljades anslag för Kanikenåsholmens ordnande och tillsattes en kommitté för hamnens utvidgning. Såsom donation mottogs efter doktor C. Höök den för stadens befolkning värdefulla Mariebergsskogen.

Under år 1897 beslöts inköpa ingenjör A. Svanbom och fabrikör J. W. Sandberg tillhörig jord på Herrhagen för resp. 71,500 och 22,000 kr. Tillika beslöts inköpa landeriet Marieberg för 20,000 kr. På motion af rektor Dahlman, bankdirektör Tjerneld och handlanden Ågren beslöts tillsättande af en kommitté för åstadkommande af en järnväg från Karlstad till Munkfors. Kommittéer tillsattes äfven för behandling af frågan om ett allmänt slakthus och för främjande af frågan om ett tekniskt läroverks inrättande i staden. Genom testamentariskt förordnande af boktryckaren C. A. Fahlgren fick staden mottaga en donation å 25,000 kr., hvaraf afkastningen dock i följd af särskilda bestämmelser först i dessa dagar kommer staden till godo.

Under år 1898 beslöts inköpa säteriet Växnäs för 100,000 kr. samt ägofigurerna 213 och 260 å Herrhagen. För stadsfullmäktige framlades af kommittén för stadsplanens utvidgning förslag till stadsplan för Östra Haga, Torrestad, Kullen och Herrhagen, och blef förslaget godkänt. Nu antogs ny arbetsordning och lönestat för magistraten, hvarom förslag väckts af tre ledamöter. Genom testamentariskt förordnande af doktor P. A. Eneström öfverlämnades en donation till staden å 50,000 kr. Afslagna blefvo under året dels lasarettsdirektionens begäran, upptagen af fördelningsläkare Haak såsom motion, att Tingvallska trädgården skulle öfverlämnas såsom gifva till lasarettet, dels ett förslag, att fullmäktige skulle i princip medgifva vattenledningens utsträckande utöfver stadsplanen.

Under år 1899 beslöto stadsfullmäktige för stadens räkning öfvertaga Karlstads Högre Elementarläroverk för flickor genom erläggande af 100 kr. för stycket af 78 outlottade aktier. En ångvält beslöts inköpas för 10,750 kr. och beslöts utbyte af rullbron öfver prämkanalet mot en svängbro. Drätselkammaren fick bemyndigande att till afflyttning uppsäga och anhängiggöra rättgång mot tredskande donationsjordsinnehafvare. På förslag af doktor Lundberg beslöts inrättande af en valnämnd hos stadsfullmäktige och på förslag af bankdirektör Norberg, att de större och viktigare ärendena hos fullmäktige skulle utdelas i tryck före sammanträdena.

Under år 1900 beslöts för landstingets räkning erlægga köpeskillingen

20,300 kr. för landeriet Kristinedal, om landstinget beslöte uppbyggandet där af ett nytt länslasarett. Till påbyggnad af Stadshotellet anvisades 25,600 kr., till ett nytt filter för vattenledningen 37,536 kr. och till inköp af en vattenvagn 1,600 kr. Beslut fattades om stadsdelen Klaras utvidgning med partiet öster om Växnäsparken och norr om Växnäsvägen samt beslöts begära införlifning med staden af säteriet Växnäs och inom detta liggande områden. På förslag af kommittén för inköp af jord beslöts uppdraga åt drätselkammaren att åt staden söka förvärfva områden å Herrhagen, Torrestad, Djäknefältet, Lambergsslätten, landerierna Rosenborg och Herrgården m. m. I nykterhetsfrågan gjordes ett uttalande afseende inskränkningar i utskänkingen vid marknader och torgdagar, och anhölls hos magistraten om vidtagande af åtgärder i detta syfte. Af förste provinsialläkaren Alvinzi väcktes motion om att ett andra apotek skulle iurättas i staden, men beslöts med 22 röster mot 12, att förslaget icke för närvarande skulle leda till någon åtgärd.

Under år 1901 beslöts teckna aktier i Karlstad—Munkfors Järnvägs A.-B. för 500,000 kr., eller, om Uddeholms bolag tecknade för högre belopp, till lika belopp med detta, dock högst för 600,000 kr. Åt hamnstyrelsen beslöts anvisa 150,000 kr. för anskaffande af ett mudderverk med arbetsförmåga af 75 kbm. i timmen, en mudderelevator och 4 prämar; vidare beslöts ombygga gasverket för 62,000 kr. och för hamnområdets utvidgning inköpa holmen Röskär för 8,000 kr. Till utgifters bestridande beslöts att ett amorteringslån skulle upptagas å 200,000 kr. På Herrhagen upplätos 7 tomter för en ny folkskolebyggnad. Stadsplan godkändes för Viken, Kvarnberget och Sjötullsägorna, och antogs »Hälsövrädsordning att gälla för området norr om Klarälven öster om Färjestadsvägen». Enligt testamente af f. handlanden C. F. Göthberg öfverlämnades till staden en donation af 50 aktier i Uddeholms bolag, som skulle utgöra en premiefond för folkskolan.

Under år 1902 tillsattes en kommitté för saluballsfrågan och en för att taga i öfvervägande frågan om förläggning af Kungl. Värmlands Regemente till staden. Beslut fattades om antagande af en andre stadsläkare samt af en polisintendent. För anläggning af den nya hamnen anvisades 135,694 kr. En ytterligare minuthandel med spritdrycker förklarades obehöflig med 15 röster mot 14. Genom ordförandens utslagsröst uppläts plats på Sandgrund för en fiskodlingsanstalt. Året är framför allt märkligt genom de stora donationer, som staden därunder fick mottaga, nämligen 100,000 kr. af ingenjör W. Eneström och en lika stor summa af godsägare Hj. Lagerlöf.

Under år 1903 beslöto stadsfullmäktige ingå med framställning om anskaffande af marknaderna i februari och november samt om torgdagar i deras ställe, äfvensom att å stadens salutorg endast skulle upplätas plats

för handel med landtmannaprodukter och alster af hemslöjd; dessutom beslöts hos Kungl. Maj:t begära fastställelse å hamnområdet. På motion af härads-höfding Ryman beslöts inredande af ett arkiv för stadens handlingar. Åtskil-liga kommittéer tillsattes såsom en på motion af redaktör Hellberg för att föreslå åtgärder till förbättrande af arbetarnes i staden lefnadsvillkor och en för att utreda fattigvårdsinrättningens och gasverkets behof af ökad utrymme. Till utvidgning af gasverket anslogs 146,100 kr., däraf 61,100 kr. för anskaffande af en ny gasklocka, samt lämnades i uppdrag åt härads-höfding Arrhenius, bankdirektör Tjerneld och disponent Wallberg att träda i underhandling om förvärfvande eller förhyrande för stadens räkning af elektrisk kraft. Till hamnens utvidgning beviljades ytterligare 100,000 kr. I rådhuset inreddes ett rum till bakteriologiskt laboratorium för 1,100 kr. Staden fick under detta år mottaga en donation af vice härads-höfding och fru Mæchel å 2,000 kr.

Under år 1904 beslöts högtidlighållande af konungens 75-årsdag och öfverlämnades 1,000 kr. till konung Oscar II:s jubileumsfond. Fideikommisset Sandbäcken inköptes för 156,000 kr. och Hushållningssällskapets utställningsbyggnad för 13,500 kr. Däremot försåldes Stadshotellet för en summa af 200,000 kr. Detta beslut fattades med 16 röster mot 12. Till en ny väg från Karlstad till Hammarön öfver Orrholmen beviljades 10,000 kr., men detta vägförslag har ännu ej realiserats. Beslut fattades att utlägga och ombygga kajen från Västra Bron till Herrgårdsgataus förlängning. Åtskil-liga restriktiva bestämmelser förordades i fråga om utskänkning af vin och maltdrycker. En styrelse tillsattes för Mariebergsskogens vård, och på motion af rektor Dahlman, handlande Huzell och disponent Wallberg tillsattes en kommitté af fem ledamöter för anskaffande af ett varmbadhus. Under detta år förekommer för första gången ersättning för fullgörande af kommunalt uppdrag på platsen, i det att dagarfvode å 5 kr. beviljades till leda-möterna i bevillningsboredningen.

Under år 1905 beslöts anläggning af ett elektricitetsverk samt uppdrogs åt drätselkammaren att avsluta kontrakt med Brattfors A.-B. om arrenderande af elektrisk kraft för stadens räkning. Kostnaderna för elektricitetsverket uppgingo till kr. 264,552:95. Inköp beslöts af egendomen Tallåsen för 50,000 kr. Beslut fattades om att öfverflytta vatten- och gasverkens uppörd, utbetalningar och bokföring på drätselkammaren. På förslag af kommittén för förbättrande af arbetarnes lefnadsvillkor beslöts inrättande af en kommunal arbetsförmedlingsanstalt. Vidare beslöts, att årligen 5 % af de inkomna vinstmedlen från Karlstads Spritförsäljningsbolag skulle afsättas till en fond för nykterhetssakens främjande, och att en nämnd af 5 personer skulle utses

för att afgifva förslag till dessa medels utdelande. Följande kommittéer tillsattes: *en* för utarbetande af förslag till ny arbetsordning och lönestat för magistraten, *en* på motion af rektor Dahlman för behandling af frågan om pensionering af stadens tjänstemän, betjänte och arbetare och *en* för uppgörande af ritningar och kostnadsförslag till en ny brandstation. Följande donationer öfverlämnades till staden: från aflidne fördelningsläkare C. A. Haak 50 lottbrof i Wermlands Enskilda Bank att användas för ett varmbadhus och 3,000 kr. efter aflidna fru A. M. Strid, hvaraf bildades den s. k. Bergerska fonden. Tillika öfverlämnades 993 kr. till en fond för åstadkommande af konstutställningar i Karlstad. Under året beslöts upptagandet af ett 40-årigt amorteringslån å 1,450,000 kr. Bland under året f. ö. fattade beslut må nämnas, att det bestämdes, att äfven kvinna skulle kunna väljas såsom ledamot i flickskolestyrelsen. Den 16 Juni 1905 beslöto stadsfullmäktige under intryck af de nyss inträffade händelserna i Norge aflåta följande telegram till Konungen:

H. Maj:t Konungen, Stockholm.

»I dessa allvarsfyllda dagar bringa Karlstads Stadsfullmäktige Eders Maj:t sin varma och innerliga hyllning. Måtte det förunnas vår konung att med bevarande af freden, men till Sveriges ära och gagn styra stats-skeppet genom bränningarna. Gud bevare Konungen och fosterlandet!»

Under år 1906 uttalade sig stadsfullmäktige för önskvärdheten af Kungl. Värmlands regementes förläggande till staden och förklarade sig villiga upplåta mark därför. Gamla lasarettområdet med byggnader inköptes af landstinget för 275,000 kr. Ett anslag å 183,000 kr. beviljades för att fullborda hamnanläggningen vid Kanikenäset och 40,000 kr. till ett nytt filter för vattenverket. I enlighet med kommitterades förslag beslöts uppförandet af ett varmbadhus. I stadsdelen Klara upplåtos två tomter med full äganderätt till ett hem för Pauvres Honteux. Åt poliskåren beviljades löneförhöjning. Kommittéer tillsattes för flickskolebyggnadsfrågan och på motion af doktor Lundberg för stadsområdets indelning i delar och benämning af dessa. Bidrag lämnades för okulär besiktning af en järnväg Karlstad—Byälven. På motion af kapten Ziegler bestämdes, att stadsfullmäktiges samtliga handlingar skulle tryckas.

Under år 1907 inkom underrättelse, att Kungl. Värmlands regemente skulle förläggas till staden. Till utvidgande af försörjningsinrättningen å Klaraborg beviljades 236,000 kr., till en saluhall i Tingvallaträdgården 141,000 kr. och till anordnande af en brandstation i gamla lasarettbyggnaden 67,000 kr. Tillika anslogs 25,000 kr. till utsträckning af det elektriska kabelnätet å

Herrhagen och 16,000 kr. till apterande af gamla skolbaracken å Herrhagen till bostadshus för lungsiktiga. Dessutom beviljades bidrag till en fullständig undersökning för en järnväg Karlstad—Byälven och för en kanal Vänersborg—Uddevalle. Till bestridande af beslutade utgifter beslöts, att ett amorteringslån å 900,000 kr. skulle upptagas. Kommittéer tillsattes: *en* på motion af ingenjör Svanbom och kapten Ziegler för utredande af frågan om anläggande af spårvägar i staden, *en* på motion af häradshöfding Arrhenius, major Helleberg och disponent Wallberg för omorganisation af den tekniska ledningen af stadens arbeten, *en* på motion af lasarettsläkare Clarholm för anordnandet af ett sjukhus för lungsotspatienter, ett bostadshus för lungsiktiga arbetarefamiljer och en hjälpaustalt för lungsiktiga, *en* för främjande af egnahemsrörelsen, hvarjämte utsågs en del af ledamöterna i en kommitté för Karl IX-stodens åstadkommande. På förslag af hälsovårdsnämnden beslöts införande af köttbesiktningstvång i staden och på motion af bokhandlare Nerman upplåtande afgiftsfritt af Engholmska villan å Herrhagen till ett barnhem. En motion af rektor Dahlman angående anordnande af en lämplig idrottsplats för stadens ungdom afslogs med 14 röster mot 10. Stadsfullmäktige beslöto under detta år vidare att göra framställning om införlifvande med staden af hemmanen Sandbäcken, Sanna och Växnäs i landsförsamlingen, en fråga, som ännu väntar på sin lösning. Dessutom beslöts på vissa villkor lämna elektrisk ström till Hagaborg och därtill liggande områden.

Under år 1908 beslöts stadsområdets indelning i vissa områden och benämning af dessa. Bostadsinspektion infördes och beslöts anordnande af kvarteret Kilon å Herrhagen för enfamiljshus för arbetare. Beslut fattades, att staden skulle ingå såsom medlem i det nybildade Svenska stadsförbundet. På motion af gårdsägare Svensén fattades nu beslut angående ett nytt apoteks inrättande i staden, och skulle framställning därom göras ett år före regementets inflyttning. Ett tilläggsanslag å 64,000 kr. beviljades för byggnadsarbetena för försörjningsinrättningen vid Klaraborg; hela kostnaden till dessa blef alltså 300,000 kr. För vattenledningens utdragande till Norr Strand beviljades 18,900 kr. och beslöts, att gatubelysning med elektriska lampor skulle på stadens bekostnad anordnas där, hvarjämte uppdrogs åt drätselkammaren att genom sammanträde med jordägarna söka få ett uppejordt torrläggingsförslag för denna del af staden genomfördt. Årets viktigaste beslut är åtskiljandet af polis- och brandkårerna, som varit förenade sedan 1891. Under året gjordes den uppseendeväckande upptäckten, att styrelsen för vatten- och gasverken öfverskridit beviljade anslag med kr. 174,521: 34, och utfärdades med anledning däraf åtskilliga nya föreskrifter beträffande delegationernas räkenskapsföring samt bestämdes ändringar för revisionen af stadens räk-

skaper och förvaltning i syfte att erhålla en mera effektiv kontroll. Staden iklädde sig i förening med Uddeholms Bolag under detta år borgen för ett Karlstad-Munkfors Järnvägsaktiebolags obligationslån å 2,500,000 kr. En donation mottogs, nämligen å 20,000 kr. efter aflidne handlanden Rudolf Palmgren.

Under år 1909 beslöts tillsätta en kommitté för utredning och förslag om åtgärder från stadens sida rörande donationsjorden med anledning af Kungl. Maj:s dom, som utfallit till stadens förmån. Bestämmelser antogos för det nya varmbadhusets administration, och meddelades, att detta med uppsättning af inventarier kostat kr. 210,925:78, hvaraf dock staden behöft utgifva endast kr. 54,422:68. De öfriga medlen hade inkommit genom donationer. Till en tillbyggnad för Karlstads Högre allmänna läroverk anslogs 100,000 kr. Härtill hade Värmlands läns landsting förut anvisat 50,000 kr., hvarjämte från stiftets byggnadskassa erhöles 20,000 kr. För byggnadens uppförande tillsattes af stadsfullmäktige och läroverkskollegiet gemensamt en kommitté. Med anledning af den rådande arbetslösheten ställdes 10,000 kr. till drätselkammarens förfogande för att bereda arbete åt arbetslösa och till fattigvårdsstyrelsens 500 kr. för utdelning af matkuponger åt behöfvande arbetslösa. Kr. 1,124:50 anvisades för att anordna en samlings-, läs- och lektionssal för polispersonalen. En upplysnings- och understödsbyrå för lungotspatienter upprättades. På motion af 9 stadsfullmäktige beslöts ingå till Kungl. Maj:t med begäran, att folkskoleväsendet måtte läggas under stadsfullmäktige. På motion af garfvaren Florell beslöts att stadsdelen Norr Strand skulle erhålla fri och regelbunden sotning. Tillika beslöts göra hemställan, att hälsovårdsstadgan skulle gälla för Väster Strand. Af kapten Huss väcktes en motion om Garfvareådrans igenfyllande, men denna afslogs med 16 röster mot 15.

Under år 1910 beviljades 300,000 kr. till utvidgning af vattenverket och 37,000 kr. till utvidgning af elektricitetsverket. 90,000 kr. anslogos till ombyggnad och utvidgning af epidemisjukhuset, och tillsattes en kommitté för detta ändamål. Löneförbättring beslöts åt poliskåren. På förslag af donationsjordskommittén antogos vissa grunder för träffande af uppgörelse mellan staden och donationsjordsinnehafvarne, och beslöts på förslag af egnahemskommittén att uppföra ett s. k. dubbelhus å Herrhagen att upplåtas till egna hem, äfvensom att upplåta tvenne tomter för nämnda ändamål. Kommittéer tillsattes: en för afgifvande af yttrande angående omarbetning af kommunalförordningen för stad och för uppgörande af en finansplan för staden och en för utredande af frågan om en gemensam materialgård för stadens delegationer. Under året beslöto stadsfullmäktige, att staden skulle öfvertaga underhållet af Östra bron, och beslöts göra framställningar om ålg-

gande för de byggnadsskyldiga häradea att ersätta Västra bron med en ny bro och om erhållande af föreskrifter med afseende å byggnadsverksamheten å området utom stadsplanen. Beslut fattades om stadens uppdelande i två valkretsar för val af stadsfullmäktige samt om bestämda dagar för stadsfullmäktiges sammanträden. Efter aflidna fröken Anna Wenström mottogs en donation å 18,000 kr. Slutligen fattades bestämmelse, att styrelsen för vatten- och gasverken icke skulle hafva rätt att utan fullmäktiges tillstånd utsträcka elektriska ledningar eller leverera elektrisk kraft utom stadens område.

Under år 1911 inköptes 6 ågofigurer i Sundstad för 35,000 kr. och beviljades bl. a. följande anslag: kr. 3,878:59 ytterligare för saluhallen, 16,500 kr. till anläggning af en upphalningsbädd vid hamnen, 12,700 kr. för framdragande af vatten- och afloppsledningar i stadsdelen Viken, 7,000 kr. för framdragande af gasledning till Värmlands regementes kasernetablissemang och 6,300 kr. till elektrisk gatubelysning i Viken och Berget. Central tändning och släckning af stadens gatulykter infördes. Anslag länades å 5,000 kr. för undersökning af en järnväg Edebäck—Slättné. Medel anvisades för högtidlighållande af 300-årsdagen af Karl IX:s död, som inträffade den 30 oktober detta år. På motion af 19 ledamöter beslöts tillsätta en kommitté för att med anledning af de s. k. Brattska förslagen uppgöra förslag till ordningsföreskrifter för detaljhandeln med brännvin och andra spirituösa drycker. På motion af redaktör Hellberg, tillsyningslärare Gelin och doktor Severin beslöts tillsättande af en kommitté för att utreda, om det s. k. vårdaressystemet kunde införas vid fattigvården. På motion af boktryckare Forssell beslöts, att villatomter skulle anordnas invid Klarälven i kvarteret Udden och norr om detta.

Slutligen under det sistförflutna året hafva stadsfullmäktige beslutat hemställa hos stadsfullmäktige i Kristinehamn, Filipstad och Arvika samt kommunalfullmäktige i Sefle att utse kommittéer för ett samarbete med den i Karlstad tillsatta nykterhetskommittén. Beslut har fattats, att räkenskaps- och uppbördsväsendet för vatten- och gasverksstyrelsens verk skulle återflyttas till denna. Sedan Karlstads landsförsamling afslagit erbjudandet om tillsättande af en gemensam kommitté för att behandla frågan om landsförsamlingens införlifvande med staden, hafva stadsfullmäktige på motion af doktor Clarholm beslutat för egen del tillsätta en kommitté för denna frågas utredande. På motion af lektor Vendel och apotekare Gullström har beslutits ett för staden billigare ordnande af den tekniska ledningen af stades arbeten, än som varit ifrågasatt af den för ändamålet tillsatta kommittén, och skulle dennas förslag tills vidare förklaras hvilande. Af drätselkammaren har framlagts en uppgjord plan för gatubyggnader och anläggandet af ledningar under

15 år framåt. På förslag af lektor Vendel har ny värdering af stadens fastigheter beslutits. Följande anslag hafva under år 1912 beviljats: 175,800 kr. för en om- och tillbyggnad af den s. k. nya lasaretsbyggnaden å gamla lasaretsområdet till erhållande af en tidsenlig flickskolebyggnad, kr. 54,756: 38 till framdragaude af vatten- och aflöpsledningar till Viken, Kvarnbergs- och Färnebogatorna m. fl., 52,130 kr. till ändringsarbeten i Rådhuset, 35,000 kr. för inlösen af Karin Larssons fastighet i Haga, 15,000 kr. för utsträckningen af vattenledningen inom Norr Strand, 5,050 kr. till inköp af 101 aktier i Karlstad—Munkfors Järnvägsaktiebolag. Staden har därigenom erhållit aktiemajoriteten i bolaget.

Till betäckande af dessa och en mängd andra kostnader, för hvilka tillfälliga lån upptagits, hafva stadsfullmäktige slutligen på sista sammanträdet under år 1912 beslutit ingå med framställning att få upptaga ett 40-årigt amorteringslån å 2,700,000 kr.

Härmed har jag lämnat en skildring af stadsfullmäktiges verksamhet under de gångna 50 åren. Jag har dock endast upptagit de beslut, som i ett eller annat afseende äro mera anmärkningsvärda och dessutom från den äldre tiden inflickat några, som äro tämligen betydelselösa, men bidra till att karakterisera sin tids förhållanden. Allt detta innesluter dock endast en del af stadsfullmäktiges verksamhet. Härtill komma en ofantlig mängd mindre viktiga beslut, beviljandet af obetydligare anslag, yttranden i en mängd frågor och dessutom en stor massa af löpande ärenden. En sida af stadsfullmäktiges verksamhet har jag hittills lämnat obeaktad. Detta är det stora antal reglementen, instruktioner, stadgar och taxor, som beslutats af stadsfullmäktige, och hvilkas utarbetande och granskande ofta kräft ett betydligt arbete för vederbörande delegationer. Önnämmandet af blotta rubrikerna af dessa torde i sin mån åskådliggöra, huru vidtomfattande stadsfullmäktiges verksamhet i själfva verket är.

Följande reglementen, instruktioner m. m. hafva på angifna tider blifvit antagna:

	1864.
¹⁸ / ₂	Reglemente för gasverksstyrelsen.
¹⁸ / ₄	Hamnordning.
	1866.
²⁴ / ₄	Byggnadsordning för staden.
¹⁶ / ₁₁	Brandordning för staden Karlstad.
	1867.
¹⁴ / ₃	Reglemente för auktionskammararen.

	1870.
¹⁸ / ₆	Reglemente för Karlstads arbetsinrättning.
⁶ / ₁₂	Instruktion för stadsläkaren.
	1872.
²⁶ / ₁	Instruktion för styrelsen och tjänstemännen vid Karlstads gasverk.
¹³ / ₂	Reglemente för Karlstads stadsförsamlings fattigvårdsstyrelse.
	1874.
²¹ / ₆	Taxa å afgifter för begagnande af Karlstads hamnar och kanaler.
	1875.
¹² / ₁₀	(Ny) brandordning.
	• Taxa för stadsbyggmästaren.
¹⁹ / ₁₁	Taxa för begagnande af Karlstads järn- och metallväg.
⁸ / ₁₂	(Ny) byggnadsordning.
	1878.
²⁹ / ₆	Arbetsordning och lönestat för magistraten och rådstufvurätten.
	1879.
⁸ / ₇	Reglemente för tekniska söndags- och aftonskolan.
¹⁹ / ₁₂	(Ny) hamntaxa.
	1880.
¹⁵ / ₆	Instruktion för trädgårdsstyrelsen.
	1882.
²³ / ₁₁	Stadgar för besiktning af till människoföda afsedt hästkött, som hålles till salu.
	1884.
¹² / ₆	(Ny) hamntaxa.
	1889.
¹⁸ / ₆	(Ny) hamntaxa.
⁹ / ₁₂	Stadgar för handeln med födoämnen i staden Karlstad.
	1890.
¹⁷ / ₂	Instruktion för styrelse och föreståndare för Karlstads vatten- och gasverk.
	1891.
² / ₆	Brandordning för staden Karlstad med instruktion för brandchef, vice brandchef samt fasta och allmänna kåren.
	1892.
²¹ / ₃	Stadgar för handel med födoämnen i Karlstad.
⁴ / ₁₁	Instruktion för hamningenören i Karlstad.

1894.

- ⁵/₆ (Ny) hamntaxa.
¹/₁₁ Stadgar för matvaruhandel och yrkesmässig tillredning af köttvaror i Karlstad.

1895.

- ¹⁷/₆ Instruktion för trädgårdsstyrelsen under stadsträdgårdens utarrendering.
• Stadgar för försäljning af fläsk och hästkött samt däraf tillredda matvaror i Karlstad.

1898.

- ⁵/₁₁ (Ny) arbetsordning och lönestat för magistraten.
⁶/₁₂ (Nytt) reglemente för Karlstads drätselkammarare.

1899.

- ¹²/₆ (Ny) hamntaxa.

1900.

- ²²/₂ (Omredigerade) stadgar för stadsfullmäktiges i Karlstad beredningsutskott.
⁷/₆ Föreskrifter för sjuksköterska, som anställas i staden Karlstad.

1901.

- ²¹/₃ Stadgar för renhållningen inom gårdar i Karlstad.
Stadgar rörande afträden i Karlstad.
Stadgar rörande fähus och stall i Karlstad.

1902.

- ¹⁰/₆ Instruktion för stadsläkarne.
²⁰/₁₂ Instruktion för polisintendenten.

1903.

- ¹⁹/₃ Stadgar för bagerier och konditorier samt handel med hithörande varor i Karlstad.

1904.

- ¹⁶/₆ (Ny) hamntaxa.

1905.

- ²²/₃ Stadgar för slakterier.
²¹/₁₂ (Ny) arbetsordning och lönestat för magistraten.

1906.

- ²³/₂ Taxa å elektrisk ström för belysning och kraft från Karlstads Elektricitetsverk.
(Nytt) reglemente för hamnstyrelsen.
(Ny) hamnordning.
(Nya) instruktioner för tjänstemännen vid hamnförvaltningen.

- ²⁹/₃ Taxa för begagnande vintertiden af hamnens upplagsplatser.
Stadgar för mjölkhandel i Karlstad.

- ¹⁰/₆ (Ny) byggnadsordning för Karlstad.

- ¹/₁₁ Reglemente för begagnande af gas.

1907.

- ⁷/₁₁ Ordningsstadgar för Karlstads stad.

1909.

- ¹²/₃ Hamnordning för staden och klareringsordning för Karlstads hamn.

- ³⁰/₄ Reglemente för Karlstads saluhallsstyrelse.
Instruktion för Karlstads saluhalls hallmästare.
Ordningsföreskrifter för torghandeln.

1910.

- ²⁵/₂ Vissa föreskrifter med afseende på torghandeln.

- ²¹/₄ (Ny) hamntaxa.

1911.

- ¹⁶/₂ (Ny) brandordning och taxa för skorstensfejaren.

- ¹⁵/₆ Stadgar för Karlstads Högre elementarläroverk för flickor.

1912.

- ²¹/₃ Reglemente för förbrukning af elektrisk energi från Karlstads elektricitetsverk.

- ²³/₃ Instruktioner för stadskamreraren och stadskassören.
Reglemente för vattenlednings- och belysningsverken.

- Instruktioner för kamreraren och bokhållaren hos styrelsen för vattenlednings- och belysningsverken.

- ²⁰/₆ Instruktioner för stadsingenjören och belysningsingenjören.

- ²¹/₁₁ Instruktioner för stadsarkitekten.

Stadsfullmäktiges antal har under åren 1863—1868 utgjort 25, 1869—1898 27 och 1899 intill närvarande tid 36. Såsom ordförande hafva fungerat:

1863—1870 vice häradshöfdingen F. F. Mæchel,

1871—1874 öfverstelöjnanten J. H. Lemke,

1875—1882 bankdirektören Fr. Clarholm,

1883—1890 lektorn G. Elowson,
1891—¹/₁₀ samma år öfversten C. H. Falk,
¹/₁₀ 1891—³⁰/_n 1896 rektorn T. A. Sæve,
³⁰/₆ 1896—1898 bankdirektören L. Tjerneld,
1899—1903 häradshöfdingen F. V. A. Ryman,
1904—intill denna dag rektorn A. E. Dahlman.

Vice ordförande hafva varit:

1863 vice auditören C. C. W. Geijer,
1864 rektorn F. Wallin,
1865—1868 vice häradshöfdingen C. E. Lundbom,
1869 grosshandlaren Fr. Clarholm,
1870—1874 landtränmästaren C. Hultman,
1875—1877 lektorn J. G. M. Gegerfelt,
1878—1882 lektorn G. Elowson,
1883 till ³⁰/₇ s. å. handlanden J. F. Ödman,
³⁰/₇ 1883—²⁰/₄ 1884 fältläkaren C. A. Haak,
1884—1886 apotekaren L. Kaijser,
1887—1891 fältläkaren C. A. Haak,
1892 häradshöfdingen V. Ryman,
1893—³⁰/₆ 1896 bankdirektören L. Tjerneld,
³⁰/₆ 1896—1900 rektorn A. E. Dahlman,
1901—1902 lektorn P. Åström,
1903—¹⁵/₉ 1910 öfversten C. O. Nordensvan,
²⁰/₁₀ 1910—intill denna dag kaptenen H. A. J. Ziogler.

Ordförandeposten i beredningsutskottet har beklädts af:

Öfverstelöjtnanten J. H. Lemke: 1871—1873.
Räntmästaren C. Hultman: 1874, 1876—1880.
Bankdirektören Fr. Clarholm: 1875.
Länsnotarien C. Moberg: 1881, 1882.
Lektorn G. Elowson: 1883—1890.
Länsnotarien K. J. Lindholm: 1891.
Häradshöfdingen V. Ryman: 1892.
Lektorn, sedermera rektorn A. E. Dahlman: 1893—1898.
P. Åström: 1899—1901.
Vice häradshöfdingen S. af Geijerstam 1902 - intill denna dag.

Drätselkammarens ordförande hafva varit:

Länsbokhållaren C. Hultman: 1863.
Handlanden J. A. Nygren: vikarie för Hultman under riksdagen 1863.
Fr. Clarholm: 1864—1867.
Lektorn J. G. M. von Gegerfelt: 1868—1874.
Fängelsedirektören, kaptenen A. von Mentzer: 1875.
Bruksägaren K. W. Geijer: 1876—1878 (afgick i maj 1878).
Bokhandlaren A. Nerman: 1878 (från maj).
Lektorn G. Elowson: 1879—1881.
Fältläkaren C. A. Haak: 1882—1893.
Bankdirektören L. Tjerneld: 1894, 1895.
R. Norberg: 1896, 1897.
Räntmästaren A. Palmgren: 1898.
Kamreraren R. Nyström: 1899.
Rektorn A. E. Dahlman: 1900, 1901 (afgick i febr. 1901).
Häradshöfdingen K. Arrhenius: fr. febr. 1901—1908.
Ingeniören A. Svanbom: 1909, 1910.
Lektorn A. V. Vendel: 1911—intill denna dag.

Af den lämnade skildringen af stadsfullmäktiges verksamhet under de 50 åren torde äfven framgå stadens utveckling under samma period. Vi finna af denna, på hvad sätt nästan alla de allmänna byggnader, inrättningar och anordningar af olika slag, som utgöra och bilda den afsevärdaste delen af det nuvarande Karlstad, tillkommit. Tillika erhålles genom skildringen en öfversikt af de mångahanda åtgärder, som af stadsfullmäktige vidtagits för att befrämja stadens framåtskridande och af densamma skapa en i allo väl utrustad, hälsosam och angenäm vistelseort för dess invånare. Om *ell* kan icke vara mera än en mening: staden har under de ifrågavarande 50 åren undergått en högst betydande utveckling. Detta visar sig på ett iögonfallande sätt särskildt genom det planlagda området utvidgning. Från ett litet centrum — den så kallade egentliga eller Tingvallastaden — har det ena omkringliggande området efter det andra efter hand börjat bebyggas och dragits inom stadsplanen, till dess den bebyggda staden nått sitt nuvarande ansenliga omfång. För att en öfverblick öfver denna gradvis skeende utvidgning må erhållas, skall jag enligt uppgifter från stadsarkitekten C. Crispin anføra tiderna, då för stadens olika delar stadsplanen fastställdes:

Stadsdelen Tingvalla fick den nuvarande stadsplanen fastställd den 29 december 1865.

För stadsdelen Västra Haga ägde fastställandet rum samma dag och år.

Ändringar beträffande planen för Västra Haga fastställdes den 19 februari 1869.

Stadsdelen Klara (östra delen) fick stadsplan fastställd den 14 augusti 1885.

För kvarteret Ugglan fastställdes stadsplan den 23 februari 1894.

För stadsdelarna Östra Haga och Herrhagen fastställdes stadsplan den 26 maj 1899.

För stadsdelarna Viken och Berget fastställdes stadsplan den 18 oktober 1901.

För området kring Östra stationen fastställdes stadsplan den 26 augusti 1904.

För kvarteren Viken, Enhörningen, Knifven och Bilan fastställdes stadsplan den 21 oktober 1904.

Ändringar beträffande planen för Västra Haga samt för Klaraborgs- och Fredsgatorna fastställdes den 14 september 1909.

Ändringar beträffande planen för kvarteren Falken och Oden fastställdes den 11 november 1910.

Stadsdelen Klara (västra delen) fick stadsplan fastställd den 8 mars 1912.

En annan mätare af stadens framåtskridande utgöra siffror. Jag har här såsom bilagor till detta fördrag en, så vidt möjligt är, fullständig folkmängds- och skattestatistik för staden Karlstad, afseende de 50 åren, utarbetad af öfversågläroaren N. Fr. Lindh, en öfversikt öfver stadens tillgångar, skulder och utgifter för gatuarbeten beträffande samma tid, upprättad af stadskamrer G. Enander, en uppgift å stadens anslag till fattigvården, lämnad af syssloman A. W. Adde, en redogörelse för hamnens förhållanden, utarbetad af hamnkassör I. Olsson, äfvensom en redogörelse för folkskoleförhållandena, sammanställd af folkskoleinspektör B. Larson. Af de föreliggande sifferuppgifterna framgår otvetydigt stadens betydliga framåtskridande, särskildt snabbt under de senare åren. Dess folkmängd har på 20 år mera än fördubblats, hvilket torde vara förhållandet med högst få svenska städer. Om flertalet af de lämnade sifferuppgifterna äro af glädjande art, finnas dock äfven sådana, som väcka en viss betänksamhet. Hit höra bland annat uppgifterna på stadens under senare åren hastigt växande skuldsomma. Denna skuldsättning, som dock torde vara ett utmärkande drag för alla framåtgående städer i vårt land, har betingats af mångahanda orsaker. Ett skäl därtill, som förklarar mycket i detta afseende, kan sägas varit det, att staden Karlstad städse velat stå i främsta ledet, då det gällt att lägga sig till med nya, tidsenliga institutioner. Å andra sidan må beaktas, att stadens tillgångar betydligt öfverstiga dess tillgångar, samt att skatterna till kommunen

icke få anses vara allt för höga, allra helst då de nu ett par år varit i nedgående. Om stadsfullmäktige under de närmaste åren iakttaga nödig sparsamhet samt administrera staden med en förutseende finanspolitik och ett klokt utnyttjande af stadens resurser, skall denna helt visst i ekonomiskt såsom i andra afseenden gå en lugn och lycklig framtid till mötes.

Man talar om »det gamla Karlstad» före branden och »det nya Karlstad», sådant det nu ter sig för våra ögon. Vi här närvarande tillhöra det nya Karlstad, och blott få af oss ha något minne af det gamla. Dock är det en och samma stad, som förnygrad, förskönad och förstörd rest sig ur askan. Denna stad, som utgjort och utgör föremålet för vår omvårdnad, på hvars förkofran vi arbetat och i hvilken vi framleva våra öden, älska vi. Måtte den alltid vara solbelyst! För dess framtida lycka, för samtliga dess invånares trefnad och välgång uttala vi i denna för staden i visst afseende betydelsefulla stund de varmaste önskingar och böner.

Till sist utbringar jag ett lefve för vår kära stad:

lefve Karlstad!

År	Folkemængd ^{31/12}			Taxeringsværdi				Bevilling efter 2-dra art.			
	Mæn	Kvin- nor	Summa	A fast egend som ej ut- gør bevill- ning till staten	A jordbrugs- fastighed	A anden fastighed	før fast egendom	før indkomst af kapital och arbejde	Summa bevilling		
1863	2.152	2.676	4.828	379.100	563.615	2.690.780	1.483.97	7.869.60	9.353.57		
1864	2.237	2.781	5.018	202.500	539.700	2.302.800	1.560.05	7.819.81	9.379.89		
1865	2.185	2.591	4.776	246.710	567.220	2.858.411	1.490.56	8.308.39	9.798.95		
1866	2.148	2.611	4.759	465.613	588.625	1.122.861	786.61	8.734.74	9.471.35		
1867	2.323	2.896	5.219	487.613	602.625	2.626.025	1.493.04	8.802.60	10.385.64		
1868	2.422	3.011	5.433	490.613	587.500	3.569.400	1.960.95	8.418.84	10.374.79		
1869	2.487	3.006	5.493	618.113	562.200	3.915.200	2.126.26	8.478.25	10.604.54		
1870	2.504	3.104	5.608	763.713	515.100	3.924.700	2.116.88	7.860.02	9.977.10		
1871	2.540	3.164	5.704	934.713	656.635	3.976.100	2.185.03	8.016.52	10.201.55		
1872	2.644	3.348	5.992	873.700	508.845	3.998.700	2.151.79	8.373.75	10.525.57		
1873	2.747	3.450	6.197	924.400	444.500	4.058.600	2.162.65	9.820.09	11.982.74		
1874	2.798	3.555	6.353	933.100	485.900	4.282.900	2.272.52	12.114.34	14.386.86		
1875	2.891	3.650	6.541	963.400	485.300	4.539.200	2.400.19	12.259.63	14.659.82		
1876	2.896	3.726	6.622	1.008.100	509.500	5.371.400	2.837.55	13.841.38	16.678.96		
1877	3.030	3.911	6.941	1.200.900	501.500	5.754.900	3.027.90	15.390.50	18.418.40		
1878	3.162	4.056	7.218	1.290.700	502.900	6.029.100	3.165.42	14.736.51	17.901.93		
1879	3.418	4.351	7.769	1.328.500	546.500	6.462.300	3.395.10	14.356.64	17.751.74		
1880	3.402	4.367	7.769	1.041.000	545.700	6.685.100	3.506.26	13.257.36	16.763.62		
1881	3.371	4.349	7.720	777.000	545.000	6.945.800	3.636.55	13.837.39	17.473.94		
1882	3.382	4.416	7.798	773.000	542.200	6.994.000	3.659.66	13.330.30	16.989.96		
1883	3.386	4.351	7.737	786.100	542.800	7.115.500	3.720.59	14.015.91	17.736.53		
1884	3.423	4.450	7.873	786.400	545.100	7.198.400	3.762.73	13.715.42	17.478.25		
1885	3.479	4.491	7.970	796.400	543.900	7.272.200	3.799.27	14.241.97	18.041.24		
1886	3.559	4.595	8.154	801.400	544.400	7.317.200	3.821.92	13.614.20	17.436.12		
1887	3.616	4.673	8.289	814.400	538.700	7.319.900	3.821.56	13.988.37	17.809.93		
1888	3.646	4.759	8.405	833.400	539.100	7.440.900	3.832.18	13.955.89	17.838.07		
1889	3.749	4.852	8.601	833.400	540.300	7.613.000	3.968.59	15.553.99	19.522.55		
1890	3.822	4.894	8.716	833.400	543.300	7.751.300	4.038.89	17.559.06	21.597.95		
1891	3.879	4.915	8.794	833.400	544.700	7.993.000	4.159.91	18.552.47	22.712.38		
1892	3.908	4.962	8.870	850.000	545.600	8.195.200	4.261.28	18.631.31	22.892.62		
1893	4.061	5.109	9.170	1.041.800	497.200	8.383.700	4.490.17	18.464. —	22.954.17		
1894	4.233	5.319	9.552	1.045.800	491.500	8.633.300	4.611.55	18.942.18	23.553.73		
1895	4.382	5.499	9.881	1.079.800	490.600	8.975.200	4.668.46	20.731.05	25.399.51		
1896	4.463	5.635	10.098	1.124.600	518.100	8.975.100	4.798.41	23.342.99	28.141.40		
1897	4.691	5.320	10.511	1.185.800	520.000	9.375.300	4.999.65	22.461.72	27.461.37		
1898	4.975	6.040	11.015	1.194.300	634.200	10.036.900	5.398.97	24.970.86	30.369.83		
1899	5.170	6.263	11.433	1.198.700	655.200	10.551.300	5.683.77	28.573.55	34.257.32		
1900	5.400	6.466	11.866	1.206.600	659.600	11.445.600	6.123.55	30.336.58	36.460.14		
1901	5.577	6.673	12.250	1.257.100	662.800	11.936.600	6.365.98	37.415.61	43.781.59		
1902	5.836	6.971	12.807	1.271.100	681.500	12.766.400	6.792.10	39.261.78	46.053.88		
1903	6.214	7.358	13.572	1.617.600	723.900	17.999.500	9.484.09	40.747.16	50.181.25		
1904	6.630	7.747	14.377	2.029.900	782.800	19.015.400	9.977.38	42.028.28	52.005.66		
1905	6.837	7.997	14.834	2.508.200	803.200	20.169.400	10.566.62	42.460.92	53.027.54		
1906	7.090	8.258	15.343	2.508.000	766.900	22.150.300	11.535.29	46.354.35	57.889.64		
1907	7.444	8.638	16.077	2.286.100	760.100	24.100.100	12.506.11	73.720.72	86.226.83		
1908	7.576	8.823	16.399	3.311.300	1.139.000	28.671.500	7.509.60	32.446.71	39.956.31		
1909	7.687	9.075	16.762	3.554.300	1.132.000	30.707.500	16.032.95	63.701.09	79.734.04		
1910	7.914	9.279	17.193	3.502.800	1.146.900	31.599.901	16.488.09	59.552.49	76.040.58		
1911	8.128	9.601	17.729	3.500.300	1.152.900	32.195.600	16.789.54	64.731.36	81.520.90		
1912	8.203	9.700	17.903	3.387.900	1.141.400	33.190.500	17.280.09	68.710.41	85.990.50		

1) Se Kungl. Förordn. af den 31 septemb. 1907 angående utgörande af utskuld i förhållande till bevillingen på grund af taxeringen 1908.

2) Enligt Nådiga Brevet den 7 april 1865 — »Ikskällighetsakten» — utgjordes kommunaltaxityderna i staden Karlstad enligt följande grunder:

1:o) Mantalsafgifter: a) 1: 50 för mans- och 1: — för kvinnomantal, som erlägger bevilling efter 2-dra art. eller är tjänstefolk; b) 3: — för hvarje mans- och 1: 75 för hvarje kvinnomantal, som icke erlägger bevilling efter 2-dra art.; c) 50 öre för man och 25 öre för kvinna i fattigskult.

2:o) Personella afgifter till fattigvården enl. fattigvårdsreglementet.

3:o) Riksdagsmannarvudet af där till röstberättigade.

Återstående utskuldsbeloppet utgjordes: